

NYA Mäktaren

VOLYM XVIII

Teologisk bilaga till Kyrka och Folk nr 47/07

Biskoparna och Kyrkan i ljuset av traktaten ”Om påvens makt och överhöghet”

Av Halvar Sandell

Halvar Sandell är kaplan i Markus församling i Helsingfors.

Texten är ett föredrag som tidigare publicerats i tidningen Logos, Finland.

Det kan hända att en och annan inte har läst särskilt mycket i bekännelseskriifterna. Och någon kan undra vad traktaten ”Om påvens makt och överhöghet” är för obekant liten bok och om den skall reglera hur vi har det i kyrkan. Är det inte Bibeln, den heliga Skrift, som skall säga hur saker och ting skall ordnas i Kyrkan?

Visst är det så att den heliga Skrift fäller avgörandet. Bekännelseskriifterna är endast vittnesbörd om den heliga Skrifts lära. Men de vittnar rätt om Skriftens lära, därför håller vi dem som bekännelseskriifter. De är öppna med sitt anspråk och de låter sig prövas utifrån Skriften.

Bekännelseskriifterna uttrycker Kyrkans tro

Bekännelseskriifterna är inte någon särmening inom kristenheten, utan de vill med alla tidigare rätt lärande fäder vittna om den kristna tron. Den rätta kristna tron började ju inte alls på 1500-talet, utan har följt den kristna kyrkan med större och mindre klarhet från sekel till sekel alltifrån urkyrkan.

En kamp för den kristna tron genom en klar bekännelse och genom ett bestämt avvisande samt ett undflyende av falsk lära, hör alltid till den rätta genuina kristna trons väsen. Därför vill bekännelseskriifterna vara ett uttryck för denna kamp.

Vi som lever i det 21:a århundradet har anledning att söka hjälp och vägledning för hur tvistefrågor skall lösas och hanteras med vägledning av tidigare rätta bekännelser, eftersom en del av den bekännelsekamp som måste föras i våra sammanhang även har förts tidigare.

”Av allt detta är det uppenbart, att kyrkan innehar rätten att välja och viga sina tjänare. Därför då biskoparna antingen omfatta falsk lära eller vägra att meddela vigning, äro församlingarna nödgade på grund av gudomlig rätt att genom sina i tjänst varande präster viga och förordna åt sig nya. Men det är biskoparnas ogudaktighet och våldsregemente, som vållat kyrkosöndringen och tvedräkten. Ty Paulus skriver, att de biskopar, som driva och försvara falsk lära och orätt gudstjänst, skola anses såsom ställda under förbannelse.” (§ 72 i Om Påvens makt och överhöghet)

Vi har anledning att ödmjukt se vilken erfarenhet och tradition, som den rätt bekännande kristenheten före oss har samlat på sig. Ingen är skyldig att tro något utan stöd i den heliga Skrift, men vi skall se att bekännelseskriifterna inte vill lära något annat än vad den heliga Skrift lär.

Konkreta lärostrider och bekännelsemoment har fört kristna fäder före oss in i Skriftens värld, och det är skäl för oss att ta del av vad de kommit fram till. Goda frukter av ett gott skriftstudium och ett rätt bekännande ställs fram för oss i bekännelseskriifterna.

Det hela är transparent i så måtto att man kan hålla Bibeln i ena handen och bekännelseskriifterna i andra han-

► den för att se att den lära som presenteras håller. Bekännelseskrifterna ställer sig under den heliga Skriften och underkänner sig själva, ifall något som hävdas skulle strida mot Skriften.

Den lutherska kyrkan har funnit att bekännelseskrifterna vittnar rätt om Skriftens lära och ansluter sig till den bibelförståelse som fått sitt uttryck i Konkordieboken.

Vi kan alltid resonera om hur dessas lära härledes ur Skriften och kyrkans konkreta kamp. Det avkrävs inte att man anser bekännelseskrifternas exegetiska bevisföring vara rätt i varje detalj, men vi fasthåller att den lära som uttrycks där är den bibelenliga. Detta är det som samlar oss i vår gemenskap.

En andlig gemenskap är att vara ense i tro och bekännelse. Det betyder inte att varje individ har reflekterat över varenda läropunkt, men det betyder att det är detta, som vi tillsammans som gemenskap bekänner. Det hela skall kunna genomlysas, inget skall döljas.

En bekännande Kyrka

En rätt kyrka är alltid en bekännande kyrka. Detta är de kristnas svar på Guds tilltal i Ordet. En allmän hänvisning till att sanningen finns i Skriften är inte någon bekännelse. Först när Skriftens undervisning tas fram och tillämpas i det konkreta livet här och nu blir det fråga om bekännelse.

Det finns en del samfund och många allianskristna, som sätter en ära i att inte ha en bekännelse. Vittnesbörd och bekännelse kallar de bara sin subjektiva erfarenhet av tron.

Det rätta kristna förhållningssättet är att inför den till Gud fientliga världen förena sig i den gemensamma kristna tron och bekänna den.

Då vår Herre Jesus Kristus säger: *"Den som bekänner mig inför människorna, honom skall också Människosonen bekänna inför Guds änglar."* (Luk 12:8, Matt 10:32) och S:t Paulus på Kristi uppdrag säger: *"genom munnens bekännelse bliver man frälst"* (1917, Rom 10:10b), skall vi tänka på alla döpta och troende, som förenar sig i den kristna kyrkans och den kristna gemenskapens bekännelse, där även hjärtats tro, som Gud ser, finns bakom bekännelsen.

Om påvens makt och överhöghet

Denna traktat kom till genom ett förslag vid de lutherska teologernas sammankomst i Schmalkalden 1537. Den är en precisering av hållningen i vissa frågor, som man inte så bestämt hade tagit ställning till i huvudbekännelsen, Augsburgska bekännelsen (Confessio Augustana, CA), som framlades år 1530.

Traktaten är skriven av Philipp Melanchthon och präglad av det bekännarmod, som förelåg hos fäderna samlade i Schmalkalden. Luther själv var inte med på grund av sjukdom.

Vi ser en äkta ekumenisk intention bakom denna bekännelse. Man ville med hänvisning till hur man ursprung-

ligen allmänt har tänkt i kyrkan hantera frågan om påvens makt och överhöghet. Med detta följer man upp den äkta ekumeniska anda som särskilt präglar CA:s första del.

Artiklarna 1–21 har en ambition att visa att de lutherska församlingarna har samma tro som kyrkofäderna och den gamla kyrkan.

Kejsaren och påvedömet hade med mötet i Augsburg år 1530 inte antagit, utan avvisat och fördömt den lutherska bekännelsen. De lutherska bekännarna hoppades fortfarande på att tvisten skulle biläggas eller att de åtminstone rättvist skulle få framlägga sin bekännelse och visa att den var en äkta kristen och kyrklig bekännelse.

De anade samtidigt oråd och förstod att de påvliga kunde fara ännu hårdare fram än tidigare. Ändå var Luther beredd att möta påven var som helst, även om han t.ex. skulle komma omgiven av beväpnade soldater till Wittenberg. Påven Paul III kom i september 1537 ut med ett uttalande där han talade om den "giftiga pesthärden i form av den lutherska heresin". (Bente)

Den andliga makten

Efter att ha avhandlat den huvudsakliga tematiken om påvens makt och överhöghet behandlar traktaten frågan om biskoparnas makt och domsrätt.

Undertecknarna hänvisar till att man redan tidigare i CA och dess apologi har behandlat frågan om den andliga makten.

För det första hävdar man starkt att det finns ett uppdrag som själva det apostoliska evangeliet ger: att lära evangelium, att förlåta synder, att förvalta sakramenten och domsrätten, dvs. att från församlingsgemenskapen utesluta dem som begått uppenbara brott, samt avlösa dem som bättrat sig.

Detta uppdrag grundar sig på Kristi apostlaval och på apostlarnas insättande av presbyterer i varje lokalförsam-

"Hieronymus lär sålunda, att biskop å ena sidan och presbyter och pastor å den andra representera skilda grader blott med hänsyn till mänsklig myndighet. Detta ligger i själva saken, ty deras av Gud förlånade uppdrag är ett och detsamma, såsom jag ovan sagt. Men en enda sak skilde biskop och pastor åt, nämligen att viga. Ty det bestämdes, att en enda biskop skulle för flera olika församlingar viga församlingstjänarna. Men då på grund av gudomlig rätt biskop och pastor icke representera olika grader, så är det uppenbart, att om pastor loci viger någon till präst i sin församling, denna vigning är giltig på grund av gudomlig rätt." (63–65)

ling. Den första bibelreferensen är Tit 1:5, på samma sätt som i Luthers skrifter. I det sammanhanget står viktiga ord om hur Titus skall ordinera Ordets tjänare.

Folkbibelns översättning kan här diskuteras. I stället för äldste kunde det stå präst (presb'ytos) och i stället för församlingsledare biskop (episkopos), eftersom dessa termer snart blev beteckningar på det kristna ämbetet. Vi ser av dessa verser att biskop och präst är samma sak, eftersom Paulus omväxlande använder båda termerna.

Bekännelsen slår fast att uppdraget är ett enda, även om terminologin kan variera.

Och enligt allas – även våra motståndares – bekännelse är det klart, att denna makt på grund av gudomlig rätt är gemensam för alla, som förestå församlingar, vare sig de bära titel av pastor, presbyter eller biskop. Så lär oss Hieronymus uttryckligen, att i de apostoliska breven alla, som förestå församlingar, kallas biskopar och presbyterer, och anför från brevet till Titus: "Fördenskull lämnade jag dig kvar på Kreta, att du skulle tillsätta presbyterer i varje stad." Och därefter heter det: "En biskop bör vara en enda kvinnas man." På samma sätt kalla sig Petrus och Johannes presbyterer, framhåller Hieronymus. Därefter tillägger han: "Men att sedermera en valdes för att vara de andras förman, det skedde för att förebygga söndringar och förhindra, att var och en genom att draga människorna till sig skulle sönderslita Kristi kyrka. Ty i Alexandria ha alltifrån evangelisten Markus ända till biskoparna Esdra 1 och Dionysius presbytererna alltid bland sig utvalt en, som de tillerkänt högre rang och kallat biskop. På samma sätt som krigshären åt sig korar en härförare, så utvälja diakonerna bland sig den, som de lärt känna såsom lämplig, och kalla honom ärkediakon. Ty vad gör en biskop, som icke en presbyter gör – med undantag av att viga?" (§§ 61–62 i Om Påvens makt och överhöghet)

Vår uppgift idag är att göra allvar av dessa ord. Om detta är vår bekännelse är detta inte bara något vi uttalar, utan något som vi också följer och vill tillämpa. Vi förutsätter att de kristna av den evangelisk-lutherska bekännelsen vill verka utifrån detta.

Bekännelsen säger tydligt och klart (72):

Då biskoparna ... omfatta falsk lära – äro församlingarna nödgade på grund av gudomlig rätt att genom sina i tjänst varande präster viga och förordna åt sig nya.

Trosgemenskap mellan ordinator och ordinand

Denna punkt har i det stora hela förbisetts i de bekännelserörelser som vi har haft i de nordiska folkkyrkorna. Man har menat att om blott biskoparna – som ofta varit irrlärliga – sträcker sig till det att de viger "mig" eller "våra" prästkandidater, så får det gå an.

I regel har man slentrianmässigt kommit in på detta tänkande: så här har prästvigningar gått till och det skall väl fortsätta så. Men frågan om enhet i tro och bekännelse mellan ordinator (den som viger) och ordinand (den som blir vigd) kan inte och får inte förbises.

Det skulle vara självklart att tänka så, men frågan om kravet på enhet i tro och bekännelse har under en lång tid brutits ned i kyrkan och det verkar nästan som en särmening om någon nu på allvar med biblisk motivering ställer detta krav.

Ända sedan ortodoxins tid tog slut har det ofta hänt att biskopsämbetet bekläts av personer, som inte har varit renlärliga och som inte funnit det viktigt att i allt rätta sig efter Skriftens undervisning. Genom att detta pågått så länge och varit vanebildande har en mycket djupgående skada vållats det kyrkliga livet.

Men även om vi nu lider av många generationers uraktlåtenhet, när det gäller att pröva lärare och läror, så skall vi idag lyssna till den rätta apostoliska undervisningen och rätta oss efter den. Det är inte rätt att göra annat. Vi kan inte försvara vår svaghet – och när det sker medvetet: synd – genom att säga att man tidigare har gjort lika. De flesta i bekännelserörelserna skulle fortfarande acceptera vigningar av folkkyrkans biskopar om dessa blott vore villiga.

Nu har emellertid vigningsstoppet, som gällt från 1993 i Sverige och 2001 i Finland, gjort att man även i bekännelserörelserna delvis har tänkt om. Jag betonar: delvis. Majoriteten vill hellre antingen böja sig och delta i vigningar där det är blandade läror och/eller kvinnliga ordinatorer, eller fatalistiskt bara vara och ingenting göra.

Den senare gruppen är faktiskt underligt stor – tänk på det! – de tycker ofta att de gjort sitt då de några gånger vädjat till biskoparna och bett dem i alla fall nu vara snälla och viga "deras" prästkandidater. Endast en minoritet har vaknat och tänkt på att vi måste göra något annat och någonting som är rätt.

Bekännelseskriaternas synpunkt talar högt någonstans där bakom hos en del av bekännelserörelsernas folk. I *Schmalkaldiska artiklarna*, som härrör från samma sammanhang som traktaten om påvens överhöghet och makt, sägs det (Om vigningen och kallelsen, 2):

Då [biskoparna] emellertid varken äro eller vilja vara rätta biskopar ... utan i stället förfölja dem som, därtill kallade, fullgöra sådan tjänst, så får icke för deras skull kyrkan lämnas utan tjänare.

Nu uppfylls båda de negativa kriterierna som bekännelseskriaternas känner för att de kristna skall lämna biskoparna och inte begära tjänster av dem: de omfattar falsk lära och vägrar meddela vigning.

Vi skall också besinna att läroenheten fungerade på ett enahanda sätt på 1500-talet. Den yttre bekännelsen var entydigt densamma. Ibland tolkas ett uttalande i Schmalkaldiska artiklarna som stöd för pluralism, så att man väl kan använda sig av heretiska biskopar blott dessa vill sträcka sig till att fungera i vigningstjänst för renlärliga prästkandidaters vigning. Strax före det anförda citatet sägs:

Om biskoparna ville vara rätta biskopar och vårda sig om kyrkan och evangeliet, så kunde vi för kärlekens och endräktens skull, men icke av nödtvång medgiva, att de invigde och installerade åt oss Guds ords predikare.

Därför då de, som äro förordnade att vara biskopar bli fiender till evangeliet och vägra meddela vigung, behålla församlingarna sin rätt därtill. Ty där kyrkan är, där är också rätten att förvalta evangeliet. Därför behåller kyrkan nödvändigtvis sin rätt att kalla, välja och viga sina tjänare. Och denna rätt är en gåva, som på ett särskilt sätt är given åt kyrkan och som ingen mänsklig myndighet kan beröva henne, såsom Paulus betygar, då han i Ef. skriver: "Han for upp i höjden och gav människorna gåvor." Och bland kyrkans speciella gåvor uppräknar han herdar och lärare och tillägger, att dessa äro givna för uppdraget att uppbygga Kristi kropp. Där den sanna kyrkan är, där föreligger med nödvändighet rätten att välja och viga kyrkans tjänare, såsom i nödfall även en lekman kan giva en annan avlösning och sålunda bliva präst och herde för denne. Så berättar Augustinus om två kristna på ett skepp, att den ene döpte den andre, som var katekumen, och att den sistnämnde, sedan han blivit döpt, gav den förre avlösning. Härpå har Kristi ord avseende, då han betygar, att nycklarna äro givna åt kyrkan och icke blott åt vissa personer: "Varhelst två eller tre äro församlade i mitt namn" etc.

Slutligen bekräftas detta även av Petri ord: "I ären ett konungligt prästerskap." Dessa ord ha avseende på den sanna kyrkan, som då den ensam innehar prästadömet, också i sanning har rätt att välja och viga sina tjänare. Detta betygas också av det allmänna bruket inom kyrkan. Ty fordom utvalde menigheten sina herdar och biskopar. Därefter kom biskopen i den ifrågavarande församlingen eller från grannförsamlingen för att med händers påläggning stadfästa valet av den utsedde, och vigungen innebar icke något annat än ett sådant godkännande. (66–71)

Av sammanhanget här förstår man att det rör sig om furstbiskopar. Den tänkta förutsättningen är att de på sitt område driver och antar den rätta läran och kyrkan och evangeliet. På denna tid kände man inte till någon egentlig läropluralism inom samma kyrkoregemente.

Dessa ord kan alltså inte brukas för att försvara plura-

lism i bekännelsen i våra sammanhang. Om alltså dessa biskopar på 1500-talet i det tänkta fallet ville tjäna evangelium skulle detta ha inneburit att de entydigt drev den evangeliska kyrkoläran i sitt kyrkoregemente.

Då alltså traktaten om påvens överhöghet och makt talar om falsk lära och om att vägra vigung så är detta termer som i den dåtida historiska kontexten inte betydde exakt detsamma som motsvarande saker betyder hos oss.

Varför biskopar?

Vad skall vi då överhuvudtaget med biskopar till i ljust av den undervisning vi mottar i denna traktat?

Termerna presbyter och biskop går som vi tidigare sett in i varandra. Präst och biskop har alltså enligt gudomlig rätt samma uppdrag. Enligt mänsklig rätt och för kyrkans yttre ordning handhar en biskop gemensamt vissa uppdrag som i och för sig principiellt tillhör varje präst, i det fall man i en kyrkoprovins har en biskop i en sådan funktion.

Vi vet att det finns lutherska kyrkor som inte har en biskop. Är detta då ett fel?

Det vi kan säga, är att biskopsämbetet i den mening vi nu talar om det, inte är nödvändigt så att det enligt gudomlig rätt måste finnas i en kyrka. Att detta kan vara en Gud behaglig ordning och att Gud i många fall gett den en välsignelse är en annan sak. Uppdraget som ges med biskopsfunktionen skall vi respektera, men i övrigt kan det vara skäl att avdramatisera biskopsämbetet och just betona det som ett tjänarämbete.

I en mycket liten kyrkoprovins kan en biskopsfunktion också innebära frestelse till överdriven mänsklig makt över andra människor, en frestelse att upphöja sig själv över andra.

I en del kyrkor som inte har biskopar finns dock kyrkopresidenter, som i praktiken har en biskopsfunktion. I Missourisyndoden är det ju på något sätt så att syndodens president är ärkebiskop och distriktspresidenterna biskopar – i praktiken.

Dessa presidenter sitter på mandatperioder och det gör att en viss oro finns i kyrkolivet pga. de valkampanjer som ständigt återkommer och som ger livsrum åt politikens andar och människors maktbegär.

Vigningsuppdraget gäller inte bara biskoparna

Den typ av biskop som vi har i folkkyrkorna i Norden är inte på något sätt idealisk. En sådan biskop saknar en egen församling och ett eget altare och hans aktiva position är endast att vara ordförande i konsistoriet eller domkapitlet. Detta är en ordning som har tillkommit redan under medeltiden och som sedan fortsatte efter reformationen.

Dessa biskopar sitter i princip oavbrutet intill naturlig avgång – i vår tid genom pensionering. Detta kan vara mänskligt olyckligt om för mycket personlig makt är knuten till biskopsämbetet. Då kommer den personen och hans personliga sociala nätverk – om det vill sig illa – att dominera ett stift för mycket och alltför länge i tiden.

I folkkyrkan har man med den nya (finländska) kyr-

kolagen, och med de följer Borgå-avtalet med den anglikanska kyrkan har gett, gjort biskoparnas ställning starkare än deras naturliga mandat utifrån Skriften kan vara. (Jag tänker alltså nu bara på den formella strukturen och inte på vad de aktuella innehavarna av dessa ämbeten de facto lär.)

Man har drivit detta så långt att man avvikit från den bekännelse vi har framför oss idag (65):

Men då på grund av gudomlig rätt biskop och pastor icke representera olika grader, så är det uppenbart, att om pastor loci viger någon till präst i sin församling, denna vigning är giltig på grund av gudomlig rätt.

Själva uppdraget och ansvaret faller i sista hand tillbaka både på en rätt förvaltning av ämbetet – genom ämbetsbärarna själva – och på det kallade heliga folket, dvs. alla döpta och troende – det myndiga gudsfolket.

Den första delen ser vi i Kristi apostlaval, som får sin följd i apostlarnas insättande av presbyterer och biskopar. Detta gäller bara ordningen att det finns ett ämbete, inte de yttre formerna. Pga. detta kan också Luther i Kyrkopostillan säga att detta ämbete från apostlarnas tid bevarats fram till 1500-talet trots att påvens styggelse trängt in i detta ämbete.

Den andra delen, dvs. det myndiga gudsfolkets – alla döpta och troende – mandat och ansvar ser vi i att alla är kallade att pröva andar och läror. Är alla aktuella ämbetsbärare – de må kallas biskopar eller kyrkoherdar eller vad annat som helst – vilsna och borta från sanningen så gäller att församlingarna har rätt att själva insätta sina tjänare.

Förståelse och tillämpning

Uppdraget är givet genom Kristi apostlaval och hans utsändning att förkunna (Joh 15:27).

Dopet är också knutet till apostlarna, då han gav dem sin befallning att gå ut och döpa och göra alla folk till lärjungar (Matt 28:18–20; Mark 16:15–16).

Nattvarden instiftar han tillsammans med apostlarna (Matt 26:20 med paralleller).

Nyckelmakten, fullmakten att binda och lösa, riktar Jesus till apostlarna (Matt 16:19; Joh 20:23). *”Vi är alltså sändebud genom Kristus ... vi ber å Kristi vägnar”* (2 Kor 5:20). Detta ord visar hur det apostoliska ämbetet uppfattas i NT.

Därför skall ingen på egna vägnar agera i kyrkan, utan allt skall gå till i enlighet med apostolisk ordning. Församlingen skall utse sina tjänare för att utföra det uppdrag Kristus har gett.

Kristus är i realtid närvarande i kyrkan, som han har lovat. Han ”lånar” en mänsklig tjänares röst för att utföra sitt ärende och ”lånar” en tjänares händer för att döpa och ge nattvarden.

Men det skall vara entydigt vem som har uppdraget. Därför skall vi ha prästvigningar och avskilja till tjänst. CA är noga med att framhålla, att ingen på eget initiativ skall uppträda i församlingen och förkunna.

Nu är vi i en låst situation. Då biskoparna driver falsk lära och vägrar viga skall det ringa i våra öron: Som det myndiga gudsfolket har vi ett ansvar att se till att denna låsning hävs. Finns det en renlärig biskop som kan viga? Den lokala pastorn kan också viga.

Finns det ingen präst från tidigare, så att vi har förlorat kontakten med ämbetet från tidigare generationer kan även lekmän insätta tjänare ibland sig.

Församlingens ansvar

Det kristna folket har ingen rätt att låta en sådan situation uppstå att det saknar Ordets tjänare. De har också ett ansvar för att sörja för uppehälle för sin präst, som Paulus lär: *”Så har också Herren befallt att de som predikar evangeliet skall leva av evangeliet.”* (1 Kor 9:14)

Grundliga predikoförberedelser kräver mera än det som man kan göra vid sidan av sitt vanliga arbete. En präst är också skyldig att arbeta på deras vägnar som är upptagna av jordiskt arbete och inte hinner sätta sig in grundtexten och i kommentarer. Att vi har en så stor splittring har att göra med att vi som kristna inte är inne i Ordet så som en kristen församling skall vara. Vi är alla drabbade av detta splittringsarbete som Guds fiender håller på med. Skulle vi hålla på med detta grundarbete skulle vi inte lika lätt kastas hit och dit av varje vindkast i läran.

En präst skall ha det idealet att han är allas tjänare. Han skall veta som S:t Jakob lär oss, att han skall få en strängare dom än de andra.

Lekmannapredikanter?

Vad skall vi då göra med de lekmannapredikanter som av en lång tradition finns i väckelserörelserna?

Traditionen går tillbaka på att man har försökt kompensera den brist på Ordet som kyrkan lidit av. Om kyrkan reser sig och får detta i ordning måste vi på nytt ta ställning till lekmanaförkunnelsen.

En väg kunde vara att vi prästviger en del av dem som fungerar som lekmannapredikanter. Väckelserörelserna har gjort fel då de sett mellan fingrarna med att kyrkans präster är irrlärliga och sedan nöjt sig med att ty sig till sina predikanter.

Luthersk bekännelse och ekumenik?

Av Jan Eriksson, fil kand, Kristianstad

ELM-BV är den organisation som tidigare hette Missionsällskapet Bibeltrogna Vänner. Denna artikel anknyter till två av de skrivelser som behandlades på deras årsmöte i juni 2007. Den ena är en utredning om ELM-BV:s ledningsstruktur efter ett yrkande vid ELM-BV:s extra årsmöte i januari 2007 från en missionsförening. Den andra är en motion med flera förslag från tre missionsföreningar i Skåne. Ett av förslagen har rubriken ”Större öppenhet mot andra kristna”. Där talas om att Guds rike är större än ELM och att ELM inte skall vara övervakare av sina medlemmar eller andra kristna.

Utredningen om ELM-BV

Utredningen är på åtta sidor och gjord av två personer i samråd med två deltagare från Svenska Missionsrådet. I inledningen på första sidan finns en mening som jag finner teologiskt intressant. Det är sista meningen i första stycket i nedanstående citat.

”Mission är relationer! Det är relationer mellan vår organisation och kyrkor i Afrika och Sydamerika, men det är också relationer mellan människor av olika uppfattning hemma i Sverige. Det speciella med relationer i de troendes verksamhet är inte att de ska vara grundade i samsyn i en sakfråga utan i Jesu frälsningsverk.

Vi är en kropp i Kristus; en enhet men med olika uppgifter och utrustning. Vi är kallade att vara Guds barn, och vi är syskon i Guds familj. I Kristus får vi helas och försonas på de områden där oenighet och oförsonlighet råder. Vi får lägga bort maktaspekter; ”vad var det jag sa”- attityder och ”principlösningar”. Och vi får se varandras olikheter som tillgångar och rikedomar – även i sådana frågor som kan vålla läromässiga strider. I kärlek och glädje ska vi tillsammans sträva efter att hela ELM fungerar som organisation enligt det uppdrag som vi har fått.”

(ELM-utredning 2007, delrapport 2007 05 30 s. 1.)

Den sista meningen i första stycket ovan är en varning för åsiktssektierism. Utan att i detalj beskriva det historiska förloppet går det att konstatera att en dogmatisk fråga i flera fall varit orsak till 1800-talets splittringar och till uppkomsten av nya samfund samt BV.

Det som nämns i citatet ovan om samsyn i olika frågor har i flera fall sin botten i att det ena åsiktslägret är slutet och det andra är öppet. I norra Sverige finns två församlingar. Där leder män, som inte är prästvigda inom Svenska kyrkan, nattvardsfirandet. (Genom samtal har jag fått veta att det oftast inte förekommer att lekmän leder nattvardsfirandet.) Dessa församlingars avståndstagande gäller inte bara ekumenik med Svenska kyrkan utan också ekumenik med andra samfund. I Skåne, t ex i Hässleholm, finns däremot en ekumenisk öppenhet. Oasrörelsen har där vid två tillfällen under sommaren haft längre Oasmöten. En ekumenisk gudstjänst tillsammans med Svenska kyrkan i Kristianstad, t ex sommartid för alla kyrkor, annonseras på Evangelisk-Lutherska Föreningens program.

Kyrkan

Citatet i andra stycket från utredningen (i början av denna artikel) angående ELM-BV börjar med ordet vi. Vilka ”vi” gäller det? Det handlar om de troendes gemenskap och att försonas inom den.

Frälsningen omfattar inte bara ELM-BV:s medlemmar och kyrkor i Afrika och Sydamerika. Att Jesus dog för alla människor lär oss något om samhörigheten i Kristi kropp. Här skriver jag inte om ekumenik utan om kyrkosyn. De olika åsikterna inom ELM-BV hanteras bäst genom att organisationen ser sin plats i Kristi kropp.

Jag vill berätta en händelse, som egentligen inte har direkt samband med ELM-BV men som belyser enheten ur ett vidare perspektiv. Vid fikabordet på Gratia Dei frågade en man: ”Vad har vi gemensamt med katolikerna?” En präst i Svenska kyrkan som också satt vid bordet svarade att vi har försoningen och treenigheten gemensamt. Frågeställaren och utredningen gör samma fel. De är helt inriktade på åsikter inom ”vår” grupp. I själva verket är

det så att vi blev ett i Kristus (Ef. 2:14) innan vi kunde formulera våra åsikter.

Det har åtminstone tidigare inom BV funnits ett starkt avståndstagande mot katoliker. Därför kan det vara viktigt för den egna organisationens identitet att se katolska kyrkan som en plats där det finns människor som Jesus har dött för och att där finns levande kristna

Enligt ett föredrag som jag har hört skriver Luther att även om det skulle vara så att det inte finns några sanna kristna i påvedömet så finns där åtminstone de små nydöpta barnen som genom dopet mottagit tron på Kristus.

Enhet men inte total frihet

Många anser att eftersom alla kristna är ett bör man kunna samarbeta i stor frihet över samfundsgränserna. Här kommer två exempel från Oasrörelsen. Tidningen *Trons Värld* berättar om Pingstoas i Smyrnaförsamlingen i Göteborg. Enligt en bildtext talade då Berit Simonsson, Oasrörelsen, Peter Halldorf, Pingströrelsen, och Ulf Ekman från Livets ord. Från artikeln hämtar jag följande citat :

”Tänk att få samlas i Jesu namn fast vi är så olika, sa Berit Simonsson, inspiratör för Oasrörelsen. Det som förenar oss är att vi alla söker oss nära Jesus och längtar efter förnyelse för vår stad och vårt land.”

(Trons Värld i juni 2007 – Nr 11 s.11.)

Ett annat exempel på samma sak finns i min artikel *Ekumeniken och lärofrågorna* i SPT nr 3, 2005. Så här säger Lennart Henricsson, som är inspiratör för barn inom Oasrörelsen:

”Vi arbetar över alla samfundsgränser. Folk tänker inte längre på vilket samfund som man är med i. Viktigast är att Jesus är i centrum.”

(Källa: Världen idag.)

Vid detta tillfälle var tydligen ekumeniken mellan samfunden gränslös och de olika talarnas lära utan betydelse eftersom Jesus är det gemensamma. Detta är en lågkyrklig eller evangelikal inriktning. I syfte att beskriva vad allt för öppen ekumenik är och dess konsekvenser har jag skrivit *Ekumeniken och lärofrågorna* i SPT nr 3, 2005 samt *Bjärka-Säbys nattvardsfirande och konsekvenserna* i SPT 26, 2006.

Allmänkyrklig inriktning

Det är viktigt att se konsekvenserna av de kristnas enhet när det gäller dogmatikens inriktning och uppgift. Från apostlarnas dagar fram till idag har många personer framfört tolkningar av bibeltexter. En allmänkyrklig inriktning skulle kunna vara: insikten om mångfalden bland de olika kyrkorna och samfunden i Kristi kropp, villighet till dialog med de människor jag möter, enligt bibelordet pröva allt och behålla det som är gott (1 Tess. 5:21), smär-

tan över att alla i Kristi kropp inte är ett på ett synligt sätt. Samt att det som varit sant sedan apostlarnas dagar fram till idag är allmänkyrklig, apostolisk tro. Det bör också bli ett tredje alternativ utöver öppenhet och slutenhet.

Motion från tre missionsföreningar

Den andra skrivelsen som nämndes i inledningen till denna artikel var en motion från tre missionsföreningar. I den finns bl a följande text:

”Inom ELM:s ledning finns en begränsad och begränsande inställning till såväl andra kristna, som till olika synsätt inom vår egen organisation. Detta är förödande för verksamheten och trovärdigheten. Men en grund i de centrala värdena Jesusglädje, Bibeltillit och missionsiver behöver vi ha och praktisera en större ödmjukhet inför att Guds rike är större än ELM. Framför allt är det inte ELM:s uppgift att vara övervakare, varken åt dess medlemmar eller andra kristna. Sätt i stället fokus på Guds mission, så att vi på Ordets grund, tillsammans med andra kristna verkar för att nå vidare med evangeliet, var och en på den plats och på det sätt som Herren kallar oss.”

(Motion s. 10.)

Den erfarenhet som jag vill dela med mig av kommer från den tid när jag var anställd inom SESG (nuv Credo, red:s anm). De frågor som nu är aktuella inom olika kyrkor och samfund arbetade SESG:s dåvarande generalsekreterare Hans Lindholm med.

Utan att ha något annat nedskrivet än studiehäftet *Trosgrundvalen* ska jag försöka ge exempel på SESG:s ”teologiska modell”, sådan den var då. SESG betraktade sig inte som ett samfund utan som en paraplyorganisation. Med perspektivet bakåt tror jag det innebar att Svenska kyrkan ställde upp ett paraply under vilket en organisation kunde stå. SESG drog då den slutsatsen att de inte hade någon anledning att ta ställning i frågor som är aktuella framför allt för kyrkor och samfund. Den typ av frågor som jag syftar på var dop-, nattvards- och ämbetssyn. Däremot var den kombinationen viktig att ungdomar från olika kristna traditioner kunde delta, samtidigt som SESG höll sin lutherska linje.

För att beskriva vad denna linje innebar skrev SESG *Trosgrundvalen*. Det var ett A4-papper med text på båda sidor som innehöll fjorton punkter med en kort utläggning av varje punkt. Punkterna var: 1) Gud 2) Bibeln 3) Skapelsen 4) Synden 5) Jesus 6) Försoningen 7) Rättfärdiggörelsen 8) Omvändelsen 9) Helgelsen 10) Kyrkan 11) Missionen 12) Förvaltarskapet 13) Riket 14) Återkomsten.

Ett dokument som detta skall läsas och inte återberättas. Men låt mig ge några exempel på vad som gjorde starkt intryck på mig. Punkter om t ex synden och rättfärdiggörelsen var tydligt evangelisk-lutherska.

➤ *”Rättfärdiggörelsen är Guds handling av oförtjänt nåd. Den rättfärdighet som Jesus Kristus vunnit åt oss tillräknas oss endast genom tron. Därigenom kan vem som helst få alla sina synder förlåtna och förklaras rättfärdig inför Gud. Så är den som tror på Jesus i sig själv syndare men i honom fullkomligt rättfärdig.”*

I flera andra punkter i Trosgrundvalen nämns det som är gemensamt för dem som söker sig till Svenska kyrkan och dem som söker sig till andra samfund. Det gäller t ex dopet, som tages upp under punkten omvändelse, där det står:

”För att bli frälst måste varje människa vända om från synden och tro på Jesus Kristus. Den helige Ande verkar genom Guds ord både omvändelse och tro, tar genom dopet och tron sin boning i människan, föder henne på nytt och inlemmar henne i Kristi kyrka.”

Här utelämnas frågor som hänger samman med olika dopsyn. Samma sak gäller punkten om kyrkan. Där tages inte upp något om olika kyrkor och samfund:

”Den heliga universella kyrkan, Kristi kropp är gemenskapen av alla som tror på Jesus Kristus. Den uppehålls och förnyas av den Helige Ande genom ordet, dopet och nattvarden.”

Bladet med Trosgrundvalen kompletterades med ett häfte att användas vid bibelstudier. I häftet fanns ett bibelstudium över varje punkt i Trosgrundvalen.

Samtidigt fanns det fasta principer för kallande av pastorer i samfund utanför Svenska kyrkan. De kunde inom SESG undervisa om t ex Bibeln, äktenskapet. Men de kunde inte tala om sådant som innebar en undervisning i strid mot luthersk lära om t ex dopet, nattvarden. Även när det gäller kvinnans ställning fanns det fasta principer. Vid stora läger under flera dagar, t ex på Hagaberg i Södertälje m fl platser, hade en man bibelstudiet på förmiddagen. På kvällen kunde en kvinna ha ett ämnesföredrag, som inte var någon textutläggning. Men i föredraget kunde finnas bibelhänvisningar som exempel på vad hon talade om. För SESG var detta ett sätt att visa att kvinnan stod under mannen.

Till den verksamhet som SESG som organisation stod bakom kallades inte kvinnliga präster. Detta är ännu ett exempel från SESG, som inte är ett samfund och som lämnar de frågor som gäller kyrkor och samfund. Avståndsgandet gav enhet i det som är SESG:s uppgift.

Lokala SESG-föreningar hade inte samma riktlinjer för sin verksamhet som huvudorganisationen.

Vägen framåt

Ett sätt att hantera de frågor som nu diskuteras inom bl.a. ELM-BV är att lära av Trosgrundvalen.

Både ELM-BV och SESG är inomkyrkliga organisationer och inte kyrkor eller trossamfund.

Samtidigt bör inte den insikten leda till en total öppenhet ifråga om samverkan med andra rörelser och traditioner.

Vad jag försökt peka på i denna artikel är att ELM-BV bör lära av dåvarande SESG och inte av exempelvis Oasrörelsen idag. Trosgrundvalen borde även vara en förebild även för just Oasrörelsen. Frågor som då bör beaktas är medverkan av kvinnor och av pastorer från andra samfund.

På så sätt skulle det vara möjligt att hålla fast vid en luthersk teologi i kombination med sund öppenhet för kristna i andra samfund.

Kristna huvudord

av Josef Imberg

Bibeln och kristen tro hör nära ihop. Tron hämtar kunskap och näring för sitt liv ur Bibeln. Utan kontakt med Guds Ord är det svårt att hålla tron vid liv.

Denna bok ger på ett enkelt sätt insikt i viktiga sanningar som Ordet förmedlar. Centrala punkter i den kristna trosläran går igenom till hjälp och uppbyggelse för vandringen i tro. Var och en som behöver insikter i kristen tro behöver denna bok. *Hft, 92 sidor*

Pris: 60 kr, porto och expeditionsavgift tillkommer.

Beställ från Kyrkliga Förbundets bokförlag.

Telefon: 031-707 42 93

E-post: expedition@kyrkligaforbundet.se

